

Jadwiga Szlapka

Leasing w związku z budową zakładu górniczego lub montażem urządzeń górniczych za granicą

Prawne Problemy Górnictwa 1, 109-124

1977

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Leasing w związku z budową zakładu górniczego¹ lub montażem urządzeń górniczych za granicą

Jadwiga Szlapka

I

Tradycyjne formy obrotu maszynami i urządzeniami o przeznaczeniu produkcyjnym (tj. sprzedaż i dostawa) okazują się w warunkach rewolucji naukowo-technicznej niewystarczające. Rozwój techniki powoduje szybkie zużycie ekonomiczne maszyn oraz urządzeń. Stwarza to konieczność częstej wymiany przez przedsiębiorstwa produkcyjne parku maszynowego. Odnowa parku maszynowego w drodze zakupu nowych maszyn i urządzeń pociąga za sobą znaczne wydatki. Jednocześnie przedsiębiorstwo produkcyjne nie jest zainteresowane w uzyskaniu własności potrzebnych mu maszyn i urządzeń, bowiem zupełnie bezużyteczne jest dla niego wypływające z prawa własności uprawnienie do rozporządzania nimi w okresie ich produkcyjnej przydatności. Do osiągnięcia jego celów wystarcza natomiast uprawnienie do korzystania z maszyn i urządzeń.

Z tych powodów rozwinęła się nowa forma „obrotu” maszynami i urządzeniami produkcyjnymi, jaką jest leasing². Instytucja ta „importowana” ze Stanów Zjednoczonych AP do Europy zachodniej zrobiła ostatnio błyskotliwą karierę. Nie ma ona jeszcze jasno zarysowanego kształtu prawnego i raczej tylko ogólne cele ekonomiczne pozwalają łączyć najrozmaitsze jej warianty pod wspólną nazwą. W językach zachodniemieckich tłumaczy się angielski termin „leasing” różnie³, akcentując bądź to treść ekonomiczną tej instytucji, bądź to jej cechy prawne.

¹ Co do pojęcia zakładu górniczego por. A. Agopszowicz: *Zarys systemu prawnego górnictwa*, Warszawa 1974, s. 70 i nn. i cyt. tam literatura.

² Por. M. Orłowski: *Leasing — nowa forma obrotu maszynami i urządzeniami*, Warszawa 1972, s. 15; D. Krahl: *Der Leasing-Vertrag*, [w:] *Handbuch der Ausenhandelsverträge*, pod red. F. Enderleina, t. II, Berlin 1974, s. 381 i nn.

³ „Credit-bail”, „Investition ohne Eigenkapital”, „gemietete Investitionen”, „Mietgeschäft”, „locatio-amortissement”, „prêt-bail”; por. Z. Radwański: *Leasing — nowy rodzaj umowy*, [w:] *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 346*, Kraków 1974, Prace z wynalazczości i ochrony własności intelektualnej, z. 1, s. 106.

Nie przesądzając w tym miejscu charakteru prawnego leasingu, można powiedzieć, że jego istotę stanowi oddanie rzeczy do czasowego korzystania⁴ w zamian za określoną opłatę (czynsz).

W ekonomicznej i prawniczej literaturze zachodniej doszło do wyodrębnienia wielu postaci leasingu. Omawia je szczegółowo Zbigniew Radwański⁵. Ograniczę się zatem do krótkiego przypomnienia klasyfikacji przedstawionej przez wspomnianego autora.

Ze względu na to kim jest dysponent maszyn lub urządzeń będących przedmiotem leasingu, odróżnia się leasing bezpośredni i pośredni. Leasing bezpośredni polega na tym, że producent oddaje wytworzone przez siebie środki produkcji do korzystania drugiej stronie (którą dla uproszczenia będę nazywać „użytkownikiem”) w zamian za zapłatę czynszu. Cechą charakterystyczną leasingu pośredniego jest natomiast włączenie się do całej operacji przedsiębiorstwa leasingowego. Przedsiębiorstwo leasingowe kupuje od producenta maszyny lub urządzenia, które wskazuje mu przyszły „użytkownik”, po czym przekazuje je odpłatnie do korzystania „użytkownikowi”.

Innym ważnym rozróżnieniem dokonywanym z punktu widzenia podziału obowiązków pomiędzy stronami umowy leasingowej jest tzw. leasing czysty (*net leasing*), w którym obowiązki konserwacji, obsługi, napraw i ubezpieczenia obciążają „użytkownika” oraz tzw. leasing pełny (*full-service leasing*), w którym dający rzecz do korzystania przejmuje na siebie ciężar pełnego serwisu.

Ze względu na określenie sposobu zakończenia umowy rozróżnia się *operation leasing* i *finance-leasing*. Pierwszy rodzaj umowy przewiduje możliwość wypowiedzenia jej przez strony; zmierza ona z zasady do krótkotrwałego przekazania maszyny lub urządzenia „użytkownikowi”, tak że po zakończeniu stosunku prawnego mają one jeszcze znaczną wartość użytkową i mogą być przedmiotem dalszych umów leasingowych.

Natomiast *finance-leasing* jest zawierany zawsze na czas z góry określony (zwykle od 3 do 7 lat), w ciągu którego strony nie mogą wypowiedzieć umowy. Ta postać leasingu stwarza możliwość korzystania przez przedsiębiorstwo produkcyjne w dłuższym okresie czasu z cudzego **środka produkcji**. Po zakończeniu stosunku prawnego w zasadzie nie przewiduje się już dalszego produkcyjnego wykorzystania maszyn lub urządzeń, gdyż ulegają one ekonomicznemu zużyciu i nie przedstawiają większej wartości.

Inny wreszcie podział (stosowany zwłaszcza na tle praktyki obrotu w Stanach Zjednoczonych AP) jest dokonywany z punktu widzenia przedmiotu leasingu. Tak więc na oznaczenie umowy przewidującej korzystanie z nieruchomości (całych zakładów, budynków) jest używana nazwa

⁴ Terminu „korzystanie” z rzeczy używam w znaczeniu szerokim, przyjmując, iż obejmuje on także faktyczne władztwo nad rzeczą w najszerszym tego słowa znaczeniu.

⁵ Por. Z. Radwański: *op. cit.*, s. 106—107; M. Orłowski: *op. cit.*, s. 16.

plant leasing, natomiast w przypadku korzystania z ruchomych środków trwałych (maszyn, narzędzi, urządzeń) zachodzi tzw. *equipment leasing*.

Najciekawszym wariantem leasingu środków produkcji, który obecnie rozwija się w Europie zachodniej, jest tzw. *finance-equipment leasing*. Kumuluje on w sobie cechy leasingu pośredniego, *finance leasingu* oraz leasingu czystego. Umowa tego rodzaju jest zawierana pomiędzy wyspecjalizowanym przedsiębiorstwem leasingowym a przedsiębiorcą, który chce dokonać określonej inwestycji produkcyjnej. Na podstawie takiej umowy inwestor uzyskuje uprawnienie do korzystania z określonych środków produkcji przez czas w góry oznaczony i za zapłatą czynszu, który w sumie obejmuje pełną amortyzację oddanych mu do korzystania środków produkcji. Obowiązek ich utrzymania w całości spoczywa na „użytkowniku”, przy czym przedsiębiorstwo leasingowe jest całkowicie zwolnione od jakiegokolwiek odpowiedzialności za funkcjonowanie oddanych do korzystania środków produkcji. Natomiast „użytkownikowi” przysługują przeciwko producentowi wszelkie roszczenia z tytułu wad sprzedanej rzeczy, ponieważ ceduje je na niego przedsiębiorstwo leasingowe.

II

Wypada rozważyć, czy ta nowa forma obrotu środkami trwałymi, jaką stanowi leasing, nadaje się do wykorzystania w naszych warunkach. Na pytanie to należy — jak się wydaje — udzielić odpowiedzi twierdzącej⁶.

Wprowadzenie leasingu obok tradycyjnych form wymiany towarowej (sprzedaży, dostawy) może przyczynić się do dalszego zaktywizowania polskiego eksportu i poprawienia osiąganych w tej mierze wyników finansowych. Uzyskane kwoty na podstawie leasingu przewyższają niekiedy zarówno ceny gotówkowe, jak i — ceny kredytowe w eksporcie identycznych maszyn (urządzeń). Dogodny jest również tryb, w jakim następuje zapłata należności, ponieważ spłaty w postaci opłaty leasingowej obliczane są za każdy dzień i dokonywane najczęściej raz w tygodniu lub co miesiąc. W przypadku zaś zwłoki w spłatach bądź ogłoszenia upadłości „użytkownika”, przedsiębiorstwo leasingowe może odebrać dobra produkcyjne, których jest właścicielem.

Oprócz wymienionych korzyści bieżących leasing może przysporzyć wiele korzyści długookresowych. Duże znaczenie dla naszych przedsiębiorstw ma pozostawanie w stałym i bezpośrednim kontakcie z odbiorcami („użytkownikami”) polskiego sprzętu za granicą, pomaga bowiem w rozeznaniu potrzeb zagranicznych odbiorców, a także w badaniu struktury rynku kontrahenta. Ponadto omawiana forma obrotu umożliwia wszechstronne wypróbowanie przez „użytkownika” działania i jakości ofe-

⁶ Por. Z. Radwański: *op. cit.*, s. 108; M. Bittner: *Możliwości zastosowania leasingu w polskim handlu zagranicznym*, „Handel Zagraniczny” 1974, nr 3, s.143—145; na gruncie praktyki handlowej NRD — por. D. Krahl: *op. cit.*, s. 394.

rowanych wyrobów, a tym samym pozwala zdobyć zaufanie klientów zagranicznych.

Szczególnie użyteczny może się okazać leasing obejmujący maszyny i urządzenia budowlane, w tym także maszyny i urządzenia wykorzystywane przy budowie zakładów górniczych lub montażu urządzeń górniczych za granicą. Przypuszczenie to potwierdza dotychczasowa praktyka polskich przedsiębiorstw handlu zagranicznego.

Umowa leasingu, jaką przedsiębiorstwo handlu zagranicznego (p.h.z.) zawiera z kontrahentem zagranicznym, może występować zarówno w postaci klauzuli stanowiącej element szerszego kontraktu na dostawę kompletnego obiektu (zakładu górniczego), jak i w postaci odrębnego kontraktu przewidującego oddanie do czasowego korzystania maszyn lub urządzeń. Może wreszcie pojawiać się w kontraktach na wykonanie określonych prac budowlano-montażowych w obiektach górnictwa odkrywkowego oraz podziemnego. W tym ostatnim przypadku (leasing towarzyszący wykonywaniu prac budowlano-montażowych) forma leasingu jest szczególnie korzystna dla inwestora (kontrahenta zagranicznego), bowiem znacznie usprawnia proces inwestycyjny. Specjalistom polskim łatwiej jest posługiwać się sprzętem, z którym mają do czynienia na co dzień w kraju. Zdarza się też, że inwestor nie dysponuje własnym sprzętem budowlano-montażowym o charakterze specjalistycznym (a więc wykorzystywanym przy budowie obiektów górniczych), forma leasingu pozwala zaś zaspokoić te potrzeby na czas trwania robót budowlano-montażowych.

Należy podkreślić, że w przypadku kontraktu przewidującego wykonanie przez stronę polską prac budowlano-montażowych związanych z budową zakładu górniczego możemy mieć do czynienia z dwoma ewentualnościami.

Pierwsza z nich obejmuje sytuację, w której obok siebie występują dwie odrębne umowy: umowa przewidująca wykonanie przez stronę polską określonych robót budowlano-montażowych oraz leasing, a więc umowa przewidująca oddanie do czasowego korzystania kontrahentowi zagranicznemu określonych maszyn (urządzeń), umożliwiających wykonanie robót budowlano-montażowych. Mimo ścisłego (z gospodarczego punktu widzenia) powiązania obu umów, każda z nich posiada odrębny byt prawny i może być oceniana oddzielnie, stosownie do swej natury.

Druga z kolei ewentualność to leasing maszyn lub urządzeń wraz z ich obsługą. W tym przypadku oba świadczenia (oddanie rzeczy do korzystania oraz obsługa) są ściśle ze sobą zespolone; mamy tu do czynienia z jednym tylko stosunkiem prawnym.

III

W rozważaniach poświęconych problemowi charakteru prawnego leasingu na czoło wysuwa się zagadnienie czy w omawianym przypadku spo-

tykamy się jedynie z nazwą zbiorczą, obejmującą stosunki umowne o różnym charakterze, czy też — na podstawie obserwacji praktyki stosowanej w obrocie — wolno przyjąć, iż nastąpiło już wyodrębnienie umowy *sui generis*, nazywanej umową leasingową. Pytanie to może być stawiane odrębnie na gruncie poszczególnych krajowych systemów prawnych, odrębnie zaś na tle obrotu międzynarodowego.

Rozważmy kolejno jak z punktu widzenia polskiego prawa merytorycznego należałoby kwalifikować następujące odmiany leasingu:

- a) leasing samodzielny, polegający na oddaniu do korzystania drugiej stronie maszyn lub urządzeń za zapłatą określonego czynszu;
- b) leasing maszyny lub urządzenia wraz z obsługą;
- c) leasing towarzyszący robotom budowlano-montażowym.

Gdy chodzi o pierwszą spośród wymienionych odmian leasingu, nasuwa się pytanie, czy należy ją kwalifikować jako umowę najmu (art. 659—679 k.c.), czy jako umowę dzierżawy (art. 693—709 k.c.). Zarówno w doktrynie⁷, jak i w orzecznictwie⁸ przyjmuje się, że wspomniane umowy mają odrębne sfery działania. Mianowicie, gdy treść korzystania z cudzej rzeczy nie wykracza poza jej używanie, mamy wówczas do czynienia z umową najmu, jeżeli natomiast korzystanie z cudzej rzeczy obejmuje oprócz jej używania także osiąganie z niej pożytków, wchodzi w grę umowa dzierżawy. Analiza przepisów k.c. dotyczących obu wymienionych umów prowadzi do wniosku, że omawiana postać leasingu jest umową najmu, nie zaś umową dzierżawy. Nie wydaje się bowiem, aby można było przyjąć, iż maszyny lub inne urządzenia wykorzystane na podstawie leasingu w procesie produkcji przynoszą pożytki w prawnym tego słowa znaczeniu.

Trudniejsze do rozstrzygnięcia problemy kwalifikacyjne następcza druga występująca w obrocie odmiana leasingu, a mianowicie oddanie do korzystania maszyny lub urządzenia wraz z obsługą. Nasuwa się między innymi pytanie, jaki jest stosunek tej umowy do umowy najmu uregulowanej w k.c. Omawiany stosunek prawny nie mieści się bez reszty w umowie najmu, tak jak to ma miejsce w przypadku samodzielnego leasingu. Poza oddaniem rzeczy w używanie występuje tutaj bowiem nadto doniosły element obsługi (usługi). Należy się więc zastanowić, jaką rolę odgrywa w tym przypadku usługa w stosunku do świadczenia obejmującego oddanie maszyny (urządzenia) w używanie, czy ma ona charakter uboczny, czy też równorzędny ze świadczeniem obejmującym oddanie maszyny (urządzenia) w używanie drugiej osobie. Rozstrzygnięcie tej kwestii może pocią-

⁷ Por. W. Czachórski: *Prawo zobowiązań w zarysie*, Warszawa 1968, s. 501—502; A. Ochanowicz, J. Górski; *Zarys prawa zobowiązań*, Warszawa 1970, s. 341; J. Marowski: *Problematyka prawna użytkowania gruntów rolnych*, Warszawa 1959, s. 73.

⁸ Por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 28 V 1958 roku 3 CR 263/58 (OSN 1959, poz. 110), 12 V 1959 roku 1 CR 771/58 (OSN 1960, poz. 102), 19 I 1960 roku 3 CR 915/59 (OSN 1961, poz. 18), w których Sąd Najwyższy umowę o korzystanie z maszyny (urządzenia) zakwalifikował jako najem, a nie dzierżawę.

gać za sobą doniosłe konsekwencje. Jeżeli usługę (obsługę) uznamy za świadczenie o charakterze ubocznym w stosunku do „najmu” maszyny (urządzenia), wówczas zasadniczo cały stosunek prawny będzie podlegać przepisom o najmie. W razie zaś uznania usługi za świadczenie równorzędne z „najmem” maszyny (urządzenia) w celu zapewnienia prawnej oceny omawianej umowy trzeba będzie poszukiwać innego rozwiązania. Wydaje się, że przy ocenie relacji obu omawianych świadczeń należy brać pod uwagę okoliczności konkretnego przypadku, nie sposób zaś zaproponować generalnego rozstrzygnięcia. Decydować przy tym winno porównanie doniosłości gospodarczej obu świadczeń. Nie ulega jednak wątpliwości, iż w obrocie międzynarodowym usługa (obsługa maszyn lub urządzeń) będzie mieć z reguły znaczenie równorzędne z oddaniem maszyny lub urządzenia do korzystania. W obrocie tym chodzi wszak najczęściej o maszyny lub urządzenia wymagające fachowej obsługi. W dalszych rozważaniach można zatem brać pod uwagę wyłącznie wariant zakładający równorzędność obu omawianych świadczeń. Trzeba jednak podkreślić, że świadczenia te (obsługa i udostępnienie maszyny do korzystania) są ściśle ze sobą zespolone, nie chodzi przeto o mechaniczną sumę świadczeń charakterystycznych dla różnych typów umów, lecz syntezę wzajemnie powiązanych elementów. Spostrzeżenie to stanowi punkt wyjścia do rozważań, mających na celu ustalenie charakteru prawnego omawianej odmiany leasingu. Nasuwa się bowiem pytanie, czy mamy w tym przypadku do czynienia z tzw. kombinowaną umową mieszaną, w której zobowiązanie jednej strony obejmuje połączone równorzędnie świadczenia charakterystyczne dla obu różnych typów umów (na gruncie naszego prawa chodziłoby o umowę najmu oraz umowę o świadczenie usług, do której w myśl art. 750 k.c. należy stosować odpowiednio przepisy o zleceniu), czy też o nienazwaną umowę *sui generis*. Przytoczone spostrzeżenie przemawia zdecydowanie za drugim rozwiązaniem⁹. Podobną tendencję obserwuje się też w polskiej doktrynie przewozowej w zakresie „najmu” środka transportowego wraz z obsługą¹⁰.

Trafnie też twierdzi Z. Radwański¹¹, że „pozostawienie komuś do dyspozycji maszyny wraz z obsługą wyznacza tej osobie zupełnie inną pozycję niż najemcy. W świetle takiej umowy korzystający z maszyny nie może już bezpośrednio na nią oddziaływać, lecz zaspokaja swoje potrzeby poprzez usługi załogi, która obowiązana jest do poddawania się jego poleceniom w ograniczonym tylko zakresie [...] Dysponent maszyny nie oddaje jej więc do używania w rozumieniu art. 659 § 1 k.c., lecz do korzystania z niej w inny sposób”.

⁹ W tym duchu Z. Radwański: *op. cit.*, s. 110 i nn.; por. też D. Krahl: *op. cit.*, s. 395, 401 i nn.

¹⁰ Por. M. Sośniak: *Prawo przewozu lądowego*, Warszawa 1974, s. 104—108; W. Górski: *Problematyka prawna najmu samochodu*, PiP 1961, z. 4—5, s. 695.

¹¹ Z. Radwański: *op. cit.*, s. 121.

Bez wątpienia nie można zagadnienia oceny prawnej omawianej odmiany leasingu na gruncie prawa polskiego dokonywać zgodnie ze wskazówkami tzw. teorii absorpcji¹² (skoro żadnemu spośród występujących w tym przypadku świadczeń nie można przyznać charakteru świadczenia głównego), ani też według wskazówek tzw. teorii kombinacji¹³ (zakładającej bezpośrednie stosowanie przepisów dotyczących tych umów nazwanych, których elementy objęte są omawianą odmianą leasingu). Do wykorzystania nadają się natomiast zalecenia tzw. teorii analogii¹⁴, przewidujące jedynie analogiczne¹⁵ stosowanie przepisów dotyczących pokrewnych umów nazwanych. W rozważanym przypadku będzie wchodzić w grę analogia z przepisów o najmie i zleceniu (art. 750 k.c.).

Wreszcie ostatni z wyróżnionych rodzajów leasingu obejmuje sytuację, gdy oddanie maszyny (urządzenia) do korzystania następuje w związku z realizowaną usługą budowlano-montażową. W praktyce obrotu trzeba się liczyć z różnymi możliwościami: po pierwsze — zawarciem przez strony dwu odrębnych kontraktów (kontraktu przewidującego wykonanie usługi inwestycyjnej oraz kontraktu leasingowego), po drugie — z zamieszczeniem w kontrakcie obejmującym usługę inwestycyjną oddzielnej klauzuli, przewidującej oddanie w odpłatne korzystanie maszyn i urządzeń niezbędnych do realizacji umówionego przedsięwzięcia inwestycyjnego. W obu wymienionych przypadkach obsługa dostarczonych maszyn lub urządzeń może być wykonywana bądź przez pracowników jednostki przejmującej zamówienie inwestycyjne, bądź przez pracowników inwestora. Nie ulega wątpiwości, iż w pierwszym przypadku mamy do czynienia z dwoma odrębnymi — z prawnego punktu widzenia — stosunkami umownymi. Pierwsza umowa, obejmująca zobowiązanie do wykonywania określonych robót inwestycyjnych (budowlano-montażowych), będzie miała charakter umowy o dzieło, druga zaś — charakter bądź umowy najmu maszyn lub urządzeń (gdy ich obsługę zapewnia inwestor), bądź umowy zbliżonej do umowy najmu (gdy maszynami lub urządzeniami mają się posługiwać wyłącznie pracownicy przedsiębiorstwa wykonującego roboty budowlano-montażowe).

Z kolei w sytuacji, gdy leasing stanowi jedynie klauzulę kontraktu przewidującego wykonanie określonego zamówienia inwestycyjnego (na przykład budowę zakładu górniczego lub montażu urządzeń górniczych) należy przyjąć, iż zawarty przez strony kontrakt jest kontraktem miesza-

¹² Por. B. G a w l i k: *Umowy mieszane — konstrukcja i ocena prawna*, „Palestra” 1974, nr 5, s. 30.

¹³ Por. *ibidem*, s. 30.

¹⁴ Zwolennikiem teorii analogii przy rozstrzygnięciu zagadnienia oceny prawnej umów mieszanych jest B. G a w l i k: *op. cit.*, s. 30—32.

¹⁵ Analogiczne stosowanie przepisów jest w tym przypadku równoznaczne z odpowiednim stosowaniem przepisów, zakłada bowiem modyfikację przepisów stosowanych do innego zakresu odniesienia niż zakres im właściwy. Co do znaczenia terminów „odpowiednie” i „analogiczne” stosowanie przepisów prawa por. A. N o w a c k i: *Analogia legis*, Warszawa 1966, s. 160—162.

nym. Wydaje się też, że przewidziane w takim kontrakcie różne świadczenia trzeba traktować jako świadczenia z prawnego punktu widzenia równorzędne. Równocześnie jednak przy dokonywaniu oceny prawnej powstałego przez zawarcie kontraktu stosunku umownego należy postępować zgodnie ze wskazówkami tzw. teorii kombinacji. Znajdą przeto bezpośrednie zastosowanie przepisy dotyczące tych umów nazwanych, których elementy objęte są treścią omawianego kontraktu mieszanego, przy czym każdemu z wymienionych elementów będą przyporządkowane skutki prawne, przewidziane w przepisach regulujących odpowiedni typ kontraktu. Z reguły chodzić będzie o stosowanie do omawianego kontraktu mieszanego z jednej strony przepisów dotyczących umowy o dzieło (jednakże w przypadku tzw. szefostwa montażowego trzeba będzie stosować przepisy o zleceniu na podstawie art. 750 k.c.)¹⁶, z drugiej zaś strony — przepisów o najmie (jedynie analogiczne, a nie bezpośrednie stosowanie przepisów o najmie będzie miało miejsce w sytuacji, gdy obsługę maszyn lub urządzeń wykonywać będą pracownicy strony zobowiązanej do wykonania robót budowlano-montażowych).

IV

W zakresie stosunków handlowych pomiędzy państwami należącymi do RWPG obowiązują ujednoczone przepisy w postaci ogólnych warunków dostaw RWPG (owd RWPG 1968/1975), ogólnych warunków montażu RWPG (owm RWPG 1973), ogólnych warunków obsługi technicznej RWPG (owot RWPG 1973), ogólnych zasad zabezpieczenia części zamiennych RWPG i SFRJ (ogólne zasady zcz 1973).

W pierwszej kolejności nasuwa się pytanie, czy dostarczenie maszyn i urządzeń do czasowego korzystania za zapłatą czynszu jest „dostawą” w rozumieniu owd RWPG 1968/1975.

W literaturze poświęconej jednolitemu prawu handlowemu (mianem tym określa się przepisy objęte omawianymi regulacjami) państw RWPG powszechnie panuje pogląd, że zakres owd RWPG 1968/1975 wykracza poza ramy umowy dostawy¹⁷ (rozumianej jako umowy o dostarczenie rzeczy przyszłych, a nie w sensie użytym w art. 605 k.c.) i obejmuje także umowę sprzedaży, umowę zamiany, a także niektóre postacie umowy o dzieło. Tym samym więc uznaje się, że owd RWPG 1968/1975 regulują umowy, których celem jest przeniesienie własności rzeczy.

Spotyka się jednak również głosy, iż moc obowiązującą owd RWPG 1968/1975 należy rozciągnąć także na umowy, które nie prowadzą do prze-

¹⁶ Por. na gruncie prawa polskiego A. Ohanowicz, J. Górski; *op. cit.*, s. 340.

¹⁷ Por. np. J. Jakubowski: *Umowa sprzedaży w handlu międzynarodowym*, Warszawa 1966, s. 219; Ł. A. Łunc: *Wniesznietaargowaja kupła-prodaża*, Moskwa 1972, s. 11—13; J. Jakubowski: *Pojęcie umowy dostawy*, „Studia Prawnicze” 1974, z. 4, s. 99—114.

niesienia własności rzeczy, ale bądź przewidują jedynie czasowe korzystanie z cudzej rzeczy, bądź upoważniają do stosowania cudzego rozwiązania naukowo-technicznego chronionego prawem wyłącznym. Chodzi tu więc w szczególności o umowę leasingową oraz umowę licencyjną. W odniesieniu do tych umów proponuje się odpowiednie stosowanie postanowień owd RWPG 1968/1975¹⁸.

Takie szerokie stosowanie owd RWPG 1968/1975 jest o tyle korzystne, że prowadzi do poddania reżimowi owd RWPG 1968/1975 większości stosunków prawnych, jakie wynikają z kontraktów zawartych pomiędzy przedsiębiorstwami państw członkowskich RWPG. Z drugiej jednak strony łatwo zauważyć, iż większość przepisów owd RWPG 1968/1975 została zredagowana w sposób przesadzający o zakresie ich zastosowania (odnoszą się one wyraźnie tylko do umów mających na celu przeniesienie własności). Do wykorzystania w omawianym zakresie nadawałyby się jedynie przepisy dotyczące niektórych zagadnień ogólnych (na przykład zawarcia kontraktu). Nie wydaje się więc, by można było przyjąć, iż pojęcie dostawy w rozumieniu owd RWPG 1968/1975 obejmuje także oddanie rzeczy do czasowego korzystania.

Inaczej natomiast przedstawia się omawiane zagadnienie na tle ovm RWPG 1973.

W rozdziale czwartym ovm RWPG 1973 w § 10—21 znajdujemy przepisy regulujące umowę o odpłatne korzystanie z inwentarza montażowego. Umowa taka zostaje zawarta pomiędzy „zleceniobiorcą” (a więc w myśl § 1 ovm RWPG przedsiębiorstwem, które zgodnie z kontraktem podejmuje obowiązki wykonania robót montażowych), czyli dającym rzecz do czasowego korzystania a „zleceniodawcą” (w myśl § 1 ovm RWPG jest to przedsiębiorstwo, które zgodnie z kontraktem zamawia świadczenie usług montażowych), tj. przyszłym „użytkownikiem” rzeczy.

Przedmiotem umowy uregulowanej w § 10—21 ovm RWPG 1973 jest inwentarz montażowy, a więc (zgodnie z § 1 ovm RWPG 1973) narzędzia montażowe, przybory i wszystkie pozostałe narzędzia, niezbędne do wykonania prac montażowych.

Nasuwa się pytanie, jakie odmiany leasingu mieszczą się w ovm RWPG 1973? Na pytanie to należy odpowiedzieć następująco:

Po pierwsze, może to być umowa leasingu bezpośredniego, a więc umowa zawierana pomiędzy dotychczasowym dysponentem (właścicielem, najemcą, czy też mającym inne prawo) inwentarza montażowego a jego przyszłym „użytkownikiem”; nie pojawia się tutaj dodatkowe ogniwo w postaci pośredniczącego przedsiębiorstwa trudniącego się tego rodzaju operacjami (przedsiębiorstwo leasingowe).

¹⁸ Np. C. Przymusiński (*Obowiązki posprzedażne w promocji sprzedaży międzynarodowej*, „Informacje Marketingowe i Ekonomiczne z Rynków Zagranicznych” 1975, z. 7, s. 3) wyraża pogląd, iż umowy licencyjne i leasingowe mogą „odpowiednio podlegać postanowieniom owd RWPG”.

Po drugie, jest to *operating leasing* (leasing krótkotrwały), ponieważ przekazanie „użytkownikowi” inwentarza montażowego następuje na czas wykonywania robót montażowych.

Wreszcie, po trzecie, mamy do czynienia w omawianej sytuacji z *equipment leasing*, a więc oddaniem do korzystania ruchomych środków trwałych.

Jak wynika z § 3 ust. 2 ovm RWPG 1973 oddanie przez „zleceniobiorcę” inwentarza montażowego do czasowego korzystania przez „zleceniodawcę” objęte jest kontraktem na wykonanie prac montażowych. W innym miejscu (§ 17 ovm RWPG 1973) znajdujemy przepis, który przewiduje obowiązek „zleceniodawcy” do bezzwłocznego zwrotu inwentarza montażowego, z chwilą gdy ustala potrzeba jego wykorzystywania w ramach prowadzonych robót montażowych. Postanowienia te wskazują na ścisłe powiązanie leasingu z obowiązkiem wykonania prac montażowych. Prace montażowe zgodnie z § 1 ovm RWPG 1973) obejmują: montaż, szefmontaż, prace obejmujące naprawy i rozruch eksploatacyjny oraz świadczenie innych usług technicznych.

Powstaje jednak pytanie, jak oceniać powiązanie obu wymienionych świadczeń? Przed ostatecznym udzieleniem odpowiedzi na to pytanie wypada zwrócić uwagę na odrębne — pod pewnymi względami — traktowanie w przepisach ovm RWPG obu świadczeń. Argumentów dostarczają postanowienia § 11, 38, 43 ovm RWPG 1973, regulujące tryb płatności. W § 11 ovm RWPG 1973 określony został mianowicie tryb dokonywania zapłaty czynszu przez „zleceniodawcę” z tytułu korzystania z inwentarza montażowego. Natomiast w § 38 ovm RWPG 1973 odrębnie uregulowano tryb płatności z tytułu wykonania przez „zleceniobiorcę” prac montażowych określonych w kontrakcie. Wreszcie § 43 ovm RWPG postanawia, że rachunki za prace montażowe i użytkowanie¹⁹ inwentarza montażowego wystawia się po upływie miesiąca, w którym prace te zostały wykonane, jeżeli w kontrakcie nie ustalono innych terminów płatności. Jaką zatem konstrukcję uznać na tle ovm RWPG 1973 za trafną? Niezbędne jest zwłaszcza porównanie rozwiązania przyjętego w ovm RWPG 1973 z konstrukcjami występującymi w polskim kodeksie cywilnym. Trzeba się bowiem liczyć z koniecznością sięgania (niekiedy) do prawa polskiego jako prawa kraju „zleceniobiorcy” na mocy normy kolizyjnej z § 68 ovm RWPG 1973.

Wydaje się, iż omawiane postanowienia ovm RWPG 1973 przewidują leasing powiązany z wykonaniem usług inwestycyjnych, toteż w przypadku pomocniczego stosowania prawa polskiego do kontraktu montażowo-leasingowego należy postępować w taki sposób, jak w stosunku do kontraktów mieszanych (przy wykorzystaniu zaleceń teorii kombinacji). Nie

¹⁹ Terminem użytkowanie posługują się ovm RWPG 1973 nie w tym znaczeniu, w jakim występuje on w k.c. jako instytucja prawa rzeczowego (w art. 252 k.c.), wydaje się więc, że stosowniejszy byłby termin korzystanie.

wydaje się natomiast uzasadnione traktowanie kontraktu montażowo-leasingowego poddanego ovm RWPG 1973 jako umowy nienazwanej *sui generis* (na wzór „najmu” maszyn lub urządzeń wraz z obsługą).

Postanowienia ovm RWPG 1973 nie odnoszą się oczywiście do samodzielnego leasingu, a więc nie powiązanego z wykonywaniem usług montażowych objętych regulacją ovm RWPG 1973, ani też — jak się wydaje — do leasingu maszyn (urządzeń) z obsługą, nie związanego z usługami montażowymi.

V

W przypadku kontraktu zawartego przez polskie przedsiębiorstwo handlu zagranicznego z kontrahentem spoza RWPG odszukanie prawa, któremu podlega kontrakt, nastąpi na podstawie norm kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego.

Jeżeli chodzi o przepisy prawa polskiego, to w grę wchodzi art. 25—29 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym z 12 listopada 1965 roku (Dz.U. nr 46, poz. 290), nazywanej dalej ustawą z 1965 roku, dotyczące zobowiązań umownych.

Na pierwszy plan wysuwają one zasadę wyboru prawa (art. 25 § 1 ustawy z 1965 roku)²⁰. Dokonanie przez strony wyboru prawa jest bez wątpienia najlepszym rozwiązaniem dla każdego spośród wyróżnionych przez nas rodzajów leasingu, a więc zarówno dla leasingu samodzielnego, jak i dla leasingu z obsługą oraz leasingu związanego z wykonywaniem usług o charakterze inwestycyjnym (budowlanych, montażowych). Trzeba podkreślić, że powszechna na świecie dopuszczalność wyboru prawa pozwala stronom osiągnąć znaczny stopień pewności, przynajmniej co do właściwości prawa w odniesieniu do danego stosunku.

Nie podlegają również dyskusji walory wyboru prawa w przypadku umowy, w odniesieniu do której w przepisach prawa prywatnego międzynarodowego brak oddzielnej regulacji kolizyjnoprawnej. Jeśli nawet — tak jak w dostawie z 1965 roku — istnieje ogólna reguła dotycząca zobowiązań z umów, dla których brak odrębnych norm kolizyjnych (por. art. 29).

W praktyce jednak zdarza się często, że strony nie zamieszczają w kontrakcie postanowienia w przedmiocie wyboru prawa, najczęściej z tego powodu, że nie mogą dojść do porozumienia. Poszukując prawa właściwego, sięgamy wówczas do dalszych norm kolizyjnych, zawartych w ustawie z 1965 roku.

Następną z kolei regułą, która dochodzi do głosu w braku wyboru prawa jest norma z art. 26 ustawy z 1965 roku. Przewiduje ona, że jeżeli

²⁰ Za dopuszczalność wyboru prawa dla leasingu na gruncie prawa obowiązującego w NRD wypowiada się M. Andrae: *Die kolisionsrechtliche Regelung der Verträge*, [w:] *Handbuch...*, s. 39.

strony nie dokonały wyboru prawa, to zobowiązanie podlega prawu państwa, w którym strony mają siedzibę (lub miejsca zamieszkania) w chwili zawarcia umowy. Praktyczne znaczenie tej reguły jest jednak niewielkie, z uwagi na to, że strony kontraktu zawieranego w obrocie międzynarodowym mają z natury rzeczy siedziby na obszarach różnych państw.

Zagadnienie, czy i w jakim stopniu można w omawianym zakresie wykorzystać kolejny przepis ustawy z 1965 roku, a mianowicie art. 27, należy rozpatrzyć oddzielnie w odniesieniu do poszczególnych odmian leasingu.

Jeżeli chodzi o tzw. leasing samodzielny, mogłaby oczywiście wchodzić w grę jedynie analogia z art. 27 ustawy z 1965 roku. Przepis ten określa prawo właściwe dla wielu umów (między innymi umowy sprzedaży, dostawy, umowy o dzieło, umowy zlecenia), jednakże pomija umowę najmu. Artykuł 27 ustawy z 1965 roku posługuje się przy tym łącznikiem siedziby (lub domicylu) tej strony umowy, która jest zobowiązana do świadczenia charakterystycznego w ramach zobowiązaniowego stosunku umownego. W większości przypadków chodzi tu o stronę zobowiązaną do świadczenia niepieniężnego.

W naszej literaturze powszechnie się przyjmuje, że wyliczenie typów umów dokonane przez ustawodawcę w art. 27 ustawy z 1965 roku jest tak-satywne²¹. Z tego jednak — według przeważającej w doktrynie opinii — nie wynika, iż przepis ten może znaleźć zastosowanie tylko do umów wyraźnie w nim wymienionych; na ogół dopuszcza się bowiem możliwość jego analogicznego²² stosowania. W przypadku umowy najmu mogłoby wchodzić w grę ewentualne analogiczne stosowanie normy z art. 27 § 1 pkt 1, dotyczącej umów sprzedaży i dostawy.

Wydaje się jednak, że wymienione umowy, a więc zarówno sprzedaż, jak dostawa, różnią się dość znacznie swym celem i charakterem od umowy najmu, tak że rozpatrywaną ewentualność należy chyba wykluczyć. Jedynie wyjątkowo, gdy leasing zbliża się bardziej do sprzedaży niż najmu, celowe wydaje się analogiczne stosowanie normy z art. 27 § 1 pkt 1 ustawy z 1965 roku (tzn. w przypadku *finance-equipment leasing*).

Wobec tego, w przypadku leasingu samodzielnego należy — jak się wydaje — sięgać do subsydiarnej reguły zamieszczonej w art. 29 ustawy z 1965 roku. Przepis ten przewiduje właściwość prawa miejsca zawarcia umowy (*lex loci contractus*) dla tych stosunków umownych, do których

²¹ H. Trammer: *Sprawy czysto majątkowe w polskim prawie prywatnym międzynarodowym*, „Prawo w Handlu Zagranicznym” 1968, z. 19—20, s. 24—27; W. Ludwiczak: *Międzynarodowe prawo prywatne*, Warszawa 1971, s. 183; J. Skąpski: *Umowa licencyjna w polskim prawie prywatnym międzynarodowym*, [w:] *Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego nr 346*, Kraków 1974, *Prace z wynalazczości i ochrony własności intelektualnej*, z. 1, s. 375 i 377.

²² Co do możliwości analogii z art. 27 z 1965 roku (w odniesieniu do innych co prawda umów), por. J. Skąpski: *op. cit.*, s. 377; J. Jakubowski: *Umowa zlecenia i umowy pokrewne w prawie prywatnym międzynarodowym*, NP 1968, nr 5, s. 83; W. Ludwiczak: *Prawo właściwe dla stosunku prawnego wynikającego z umowy o przedstawicielstwo handlowe*, RPEiS 1974, z. 3, s. 136 i nn.

nie znajdują zastosowania reguły przewidziane w art. 25—28 ustawy z 1965 roku.

Ze znacznie bardziej skomplikowaną sytuacją mamy do czynienia w przypadku umowy leasingowej, przewidującej oddanie do korzystania maszyn (urządzeń) wraz z obsługą. Przypomnijmy, iż art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z 1965 roku przewiduje do zobowiązań z umowy o dzieło i umowy zlecenia stosowanie prawa państwa, w którym w chwili zawarcia umowy, ma siedzibę albo miejsce zamieszkania przyjmujący zamówienie. Powstaje zatem pytanie, czy należy dopuścić do rozdzielenia statutu umownego wspomnianego kontraktu, poddając oddzielnie normie z art. 27 § 1 pkt 2 wykonanie usługi (obsługa), natomiast normie z art. 29 ustawy z 1965 roku umowę najmu, czy też trzeba poszukiwać innego rozwiązania. Nie trudno dostrzec, iż rozwiązanie pierwsze pociąga za sobą poważne komplikacje praktyczne właściwe każdemu rozszczępieniu statutu. Również z teoretycznego punktu widzenia nie wydaje się ono trafne.

Nieuzasadnione byłoby także analogiczne stosowanie do omawianej odmiany leasingu art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z 1965 roku. Oznaczałoby ono bowiem w praktyce wykorzystanie na gruncie kolizyjnoprawnym wspomnianej już teorii absorpcji, co ze względu na równorzędne (z prawnego punktu widzenia) znaczenie obu występujących w rozpatrywanym przypadku świadczeń nie wydaje się właściwe. Dlatego też opowiadam się za stosowaniem w odniesieniu do omawianej odmiany leasingu art. 29 ustawy z 1965 roku (*lex loci contractus*).

Oddzielnych statutów należy natomiast poszukiwać w przypadku zawarcia przez strony dwu odrębnych kontraktów: kontraktu przewidującego wykonanie robót budowlano-montażowych oraz kontraktu obejmującego leasing. Pierwszy z nich należy poddać prawu wskazanemu przez normę kolizyjną z art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z 1965 r., drugi natomiast prawu wskazanemu przez normę z art. 29 ustawy z 1965 roku. Wydaje się, że podobne rozwiązanie należy przyjąć także w przypadku kontraktu mieszanego, obejmującego zarówno świadczenie usług budowlano-montażowych, jak i świadczenie zastrzeżone w klauzuli leasingowej.

Stosunki prawnorzeczowe powstające po stronie inwestora, w którego władztwie znajdują się cudze maszyny lub urządzenia, w ramach leasingu (a więc między innymi to, czy jest posiadaczem i jaka służy mu z tego tytułu ochrona) będą podlegać bez wątplenia *legi rei sitae*²³ (art. 24 ustawy z 1965 roku).

W dotychczasowych rozważaniach zostały najszerzej omówione te postacie leasingu, które spotyka się najczęściej w międzynarodowym obrocie handlowym, którego uczestnikami są nasze przedsiębiorstwa. Ograniczyłam się przy tym do zagadnień kwalifikacyjnych na gruncie naszego prawa cywilnego oraz do zagadnień kolizyjnych na tle polskiego prawa pry-

²³ Podobnie na tle prawa NRD M. A n d r a e: *op. cit.*, s. 39.

watnego międzynarodowego. Takie ujęcie tematu nie wyczerpuje oczywiście problematyki prawnej rozpatrywanych odmian leasingu, lecz stanowi jedynie jej zarysowanie.

Korzystanie z umowy leasingowej nie oznacza rezygnacji z tradycyjnych form wymiany maszyn lub urządzeń produkcyjnych (tj. sprzedaży i dostawy). Może natomiast stanowić ich uzupełnienie. Już w tej chwili leasing stosowany jest często w odniesieniu do maszyn i urządzeń budowlanych, zwłaszcza tych, które są używane przy realizacji kontraktów przewidujących eksport kompletnych obiektów przemysłowych. Dotyczy to także maszyn i urządzeń, z których korzystają polskie przedsiębiorstwa przy budowie zakładów górniczych za granicą lub podczas prac modernizacyjnych wykonywanych w zagranicznych kopalniach. Nasze osiągnięcia naukowo-techniczne w tej dziedzinie są cenione na świecie, toteż można spodziewać się dalszego częstego korzystania z omawianej formy obrotu. Przedmiotem leasingu może być również sprzęt ratowniczy stosowany w górnictwie. Już dziś obserwuje się wzajemne świadczenia w tej mierze w stosunkach międzynarodowych. Można oczekiwać rozszerzenia współpracy międzynarodowej w zakresie ratownictwa w górnictwie. Możliwe jest również objęcie zakresem leasingu maszyn lub urządzeń górniczych stanowiących wyposażenie kopalni w toku normalnej działalności eksploatacyjnej. Dotychczas brak jednakże w omawianej dziedzinie większych doświadczeń w naszym handlu zagranicznym.

Przy podejmowaniu decyzji o wyborze i rozwoju odpowiednich form obrotu muszą decydować w głównej mierze względy ekonomiczne, a więc przede wszystkim opłacalność danej postaci eksportu. W dyskusjach poświęconych zagadnieniom aktywizacji eksportu coraz częściej bierze się pod uwagę możliwość szerszego wykorzystania leasingu jako dodatkowej formy eksportu maszyn i urządzeń. Dostrzega się też konieczność stworzenia specjalnych ram organizacyjnych²⁴ dla eksportu obejmującego leasing.

²⁴ Por. M. Bittner: *op. cit.*, s. 144.

Ядвига Шляпка

LEASING В СВЯЗИ СО СТРОИТЕЛЬСТВОМ ГОРНОГО ОБЪЕКТА ИЛИ ЖЕ МОНТАЖОМ ГОРНОГО ОБОРУДОВАНИЯ ЗА ГРАНИЦЕЙ

Резюме

Наряду с традиционными юридическими формами экспорта машин и оборудования, а именно: договора продажи и поставки, все чаще применяется *leasing*, сущностью которого является передача во временное платное пользование другой стороне машин и оборудования (вместе с другими услугами или без них). *Leasing* может сопутствовать строительству за границей горных объектов или монтажу некоторых видов горного оборудования польским предприятием. В таком случае он охватывает горностроительные машины. На основании такого договора могут быть поставлены горные машины или оборудование (с обслуживанием или без), используемые для ведения нормальных работ по эксплуатации в горной промышленности или же оснащение, применяемое при спасательных работах.

На основе польских правовых норм *leasing* не является обособленным типом обязательного договора, а представляет собой лишь общее название, охватывающее договорные отношения различного характера. В особенности необходимо (на основании опыта) выделить следующие случаи:

а) *Leasing* „самостоятельный” — является видом договора о найме (ст. 659—679 польского ГК);

б) *Leasing*, предметом которого являются машины или оборудование вместе с обслуживанием, — для этого договора необходимо использовать по аналогии правила договора о найме и договора поручения (ст. 750 ГК);

в) *Leasing*, сопутствующий реализации строительного объекта или выполнению монтажных работ; чаще всего постановление, предусматривающее передачу для платного пользования другой стороне машин и оборудования, составляет одну из клаузул более широкого контракта на поставку комплектного объекта (горного предприятия) — в таком случае это — смешанный контракт, к которому, как правило, будем применять правила договора подряда и договора о найме.

В случае недостатка в выборе права такой договор подлежит *legi loci contractus* (ст. 29 польских законов о международном частном праве с 1965 года). В случае смешанного контракта необходимо, по всей видимости, применять для услуги, предусматривающей выполнение работы, закон, указанный нормой по ст. 27 § 1 п. 2 с 1965 г. (право местонахождения или места жительства, принимающего заказ или поручение), однако *leasing* оценивать согласно *legis loci contractus* (ст. 29 закона с 1965 г.).

Leasing в рамках контрактов, охваченных постановлениями об общих условиях монтажа СЭВ 1973, подчиняется в принципе постановлениям этих же общих условий монтажа.

**DER LEASING-VERTRAG IM ZUSAMMENHANG MIT DEM BAU EINES
BERGBAUBETRIEBES ODER MIT DER MONTAGE BERGBAUANLAGEN
IM AUSLAND**

Zusammenfassung

Neben den traditionellen Rechtsformen des Maschinen oder Anlagenexports und zwar des Verkaufs und Lieferungsvertrags, hat Leasing immer mehr Anwendung. Er besteht auf entgeltlicher Übergabe dem Partner von Maschinen und Anlagen zur zeitlichen Benutzung (ingesamt mit andern Leistungen oder ohne diesen Leistungen).

Der Leasing-Vertrag kann bei dem Bau bestimmter Bergbaubetriebe oder Montage einiger Bergbaunanlagen durch polnisches Betrieb im Ausland stattfinden. Auf Grund eines solchen Vertrages können Bergbaumaschinen oder Bergbaunanlagen (mit oder ohne Bedienungsmannschaft) die zur normaler Exploitation im Bergbau geeignet sind oder auch Rettungsgerät, welches im Bergbau anwendbar ist, geliefert werden.

Nach dem polnischen Recht bildet Leasing-Vertrag keinen besonderen Typ eines Obligationsvertrages, sondern bedeutet ein Sammelbegriff, unter welchem man Rechtsverhältnisse verschiedener Art versteht. Insbesondere muss man (auf Grund der Umsatzpraxis) folgende Fälle herausheben:

a) „selbständiger Leasing“ — dieser bildet eine Art von Mietevertrag (Artikel 659—879 des polnischen bürgerlichen Gesetzbuches);

b) Leasing, welches Gegenstand Maschinen oder Anlagen mit Bedienungsmannschaft, sind. In diesem Falle finden, *per analogiam* die Bestimmungen über Mietevertrag und Auftragvertrag, Anwendung (Artikel 750 des polnischen bürgerlichen Gesetzbuches);

c) Leasing, der bei Realisation eines Bauobjekts oder Durchführung der Montage dienste, stattfindet; häufig bildet die voraussehende Bestimmung der entgeltlicher Übergabe der zweiten Seite zwecks Benutzung von Maschinen und Anlagen eine der vielen Klauseln eines grösseren Kontrakts über Lieferung eines Kompletten Objekts (Bergbaubetriebes). In diesem Falle haben wir mit einem gemischten Kontrakt zu tun, zu welchem regelmässig die Bestimmungen des Werkvertrages und des Mietevertrages Anwendung finden.

Im Falle eines Mangel von Rechtsauswahl untersteht der Leasing-Vertrag dem *legi loci contractus* (Artikel 29 des polnischen Gesetz über internationales Privatrecht von J. 1965.) Im Falle eines gemischten Vertrages muss man die Bestimmung des Artikel 27 § 1 Pkt. 2 des Gesetzes von J. 1965 anwenden (Recht des Wohnsitzes des Auftrags — oder Weisungnehmens (dagegen Leasing muss laut *legis loci contractus* beurteilt werden (Artikel 29 des Gesetzes von J. 1965).

Leasing, der im Rahmen der Verträge, die mit Bestimmungen der allgemeinen Bedingungen der Montage RGW 1973 umfasst sind, unterliegt grundsätzlich diesen Bestimmungen.